

Két asszony között

Részlet

Michel Butor

A másik oldalon, a lankás szántóföld varjakkal teletüzdelt barázdáin túl, egy majorság tűnik fel egy csoport sárguló nyárfával, aztán egy kanyargó mélyút, melyen éppen egy sisakos, bőrkabátos motorkerékpáros bukkan fel, és közeledik a vasúti sínekhez, amelyek a kétoldali töltés közé szorítva lefutnak egy híd alá, ahova a mozdonyt és a kocsidat megelőző vagonokat látod behatolni. Szeretnéd még egyszer látni a motorkerékpárost a pap és a fiatalasszony közötti ablakrésből, de bizonyára messze mögötted maradt.

Hirtelen határozta el magad erre az utazásra, mivel hétfőn este, amikor hazamentél vacsorázni, poggyászodat az irodában hagyva, az Avenue de l'Opéra és a Daniele-Casanova utca sarkán, mert nem volt veled a kocsid, még semmi efféléről nem volt szó, s bár igaz, hogy már régóta szándékoztál Cécile számára állást találni Párizsban, mindeddig semmiféle intézkedést nem tettél ennek érdekében, és csak szerdán reggel, miután átnézted az összes folyamatban lévő ügyeket, és elolvastad római tartózkodásod alatt összegyűlt postádat, csak akkor telefonáltál egyik ügyfelednek, Jean Durieu-nek, a Durieu utazási iroda igazgatójának, az iroda kirakatait az ablakodból látod, hogy megkérdezd, szigorú diszkréció mellett, nem tudna-e megfelelő állást ajánlani egy igen intelligens, harminc év körüli nőnek, aki folyékonyan beszél angolul és olaszul, s aki jelenleg egy katonai attasé titkárnője, ha jól emlékszel, a római francia követségen, de mivel az állás nem köti le érdeklődését, szívesen vállalna szerényebb fizetéssel is állást Párizsban, ahova nagyon szeretne visszatérni.

Igen valószínű, hogy talál majd valamit, válaszolta Durieu; fel fog hívni, amint érdeklődött, s ezt nagy meglepetésedre és megelégedésedre még aznap délután meg is tette, bejelentvén, hogy irodájában különböző változásokat akar végrehajtani, s hogy egy olyan személy, mint az a hölgy,

akiról beszéltél neki, nagyon hasznos lehetne számára az új átszervezés alkalmával, s oly méltányos fizetést ajánlott fel, hogy biztosíthatad: Cécile ezt okvetlenül el is fogadja.

Ami pedig a szolgálatbalépés időpontját illeti — amikor akar, minél előbb, annál jobb, de természetesen nem sürgős, a hölgy előbb intézze el nyugodtan a dolgait Rómában, lemondását, Párizsba való átköltözködését, hisz tudja ő jól, milyen nehéz előrelátni az összes nehézségeket, amelyek ilyenkor felbukkanhatnak, s hangjában, udvariasságában volt valami kellemtelen, cinkos hangsúly.

Ebben a pillanatban még arra gondoltál, hogy levelezés útján intézzél el mindent, és Cécile-t csak a jövőhavi hivatalos út alkalmával látod viszont, amikor is a Scabelli-cég külföldi képviselői igazgatóinak lesz évvégi közgyűlése, s csak szerdán kezdtek el torlódni az események, mégpedig minden bizonyjal azért, mert november tizenharmadika volt, tehát a születésnapod, a negyvenötödik, s mert Henriette, aki oly nagy fontosságot tulajdonít ezeknek a neveltséges családi ünnepeknek, ennek egészen különös jelentőséget adott; talán nem is sejtve, hogy gyanúja mennyire megokolt; ő az ilyen apró ritusokkal akar behálózni, így akar megtartani magának, bizonyára nem szerelemből, hiszen ennek köztetek már jó régen vége (ha egykor létezett is valami fiatalos szenvedély, abban nem volt semmi abból a felszabadultságból és varázslatos érzésből, amellyel Cécile ajándékozott meg), hanem inkább félelemből, amely nála naponta fokozódott (ő, napról napra öregedett!), látván, hogy valami megváltozott a dolgok megszokott rendjében, s nem is a féltékenység, hanem inkább az a gondolat gyötörte, hogy részéről valami esztelenség vagy egy heves veszekedés tönkretetheti az ő kényelmét és a gyerekeit, szóval csak attól félt, mert valóban sosem bízott benned, vagy legalábbis igen régóta nem bízik már, s kétségtelenül ez volt a köztetek beállt szakadásnak az oka, amely az évek folyamán csak mind jobban elmélyült; s elért eredményeid, kétségtelenül sikereid, melyeknek ezt a szép lakást köszönhetted, s amelyre oly büszke volt, sosem győzték meg, s mindinkább csak azt érezted, hogy még mielőtt igazi oka lett volna rá, néma szemrehányással nézett rád és gyanakodva figyelt.

Amikor szerdán az ebédlőbe léptél, hogy megebédelj (az ablakból látni lehetett a Panthéon frizjeinek csodálatos szépségét a fehér novembri napfényben, amely csakhamar sűrűre lett), amikor mind a négy gyerekedet ott láttad az asztal mellett mereven, gúnyosan állni, s amikor Henriette arcán, árnyékban levő száján megpillantottad a diadalmas mosolyt, az volt az érzésed, hogy összeesküdtek ellened, csapdát állítottak, s a tányérodon levő ajándék csak csalétek, hogy az egész ebéd, melyet azért állított oly gondosan össze, mert el akart bájolni (hogya lehet, hogy közel húsz év alatt, amióta együtt éltek, nem volt képes megismerni ízlésedet?), mindent kínosan kiszámítva, hogy meggyőzzön róla: te már koros, kiegyensúlyozott és higadgt ember vagy, tehát nagyon kevés idő maradt, hogy azt a másik életet éld, amelyet csak pár napig szoktál élni Rómában, s ez a párizsi lakásban folytatott élet csak árnyéka annak, s éppen ezért ingerültséged ellenére is óvatos voltál, alkalmazkodtál hozzájuk, részt vettél játékukbán, és sikerült is majdnem vidámnak mutatkoznod, gratuláltál az ajándékok megválasztásához, lelkiismeretesen elfűjtad a negyvenöt gyertyát, de magadban erősen elhatároztad, hogy véget vetsz ezeknek az állandó csalásoknak és félreértéseknek. S ez már csak idő kérdése.

Most majd Cécile Párizsba jön, és együtt maradtok. Nem lesz válás, nem lesz botrány, ebben biztos lehetsz, biztos is vagy; minden a legnagyobb csendben fog lezajlani, szegény Henriette hallgatni fog, a gyerekeket, mondjuk, hetenként egyszer meglátogatod; s biztos lehetsz abban is, hogy

Cécile nemcsak beleegyezik, de diadalmas örömmel fogadja az egészset, hiszen annyit ugratott idáig is polgári képmutatásod miatt.

Minél előbb el kell menekülnöd ebből a fulladással fenyegető légkörből, minél előbb hatalmas lélegzetet kell venned abból az új levegőből, abból a közeli boldogságból, s Cécile-nek be kell jelentened ezt az újságot, mégpedig élőszóval, hogy véget vetettél mindennek, és nem kell többé magadra vonnod megvetését.

Délután az Avenue de l'Opéran számbavetted a sürgős elintéznivalókat, értesítetted Maynard-t, helyettesedet, hogy pár napra elutazol, péntektől keddig távol leszel, elküldted Marnalt, hogy vegyen egy vasúti menetrendet, amely most éppen a kezében van; de arra már nem kérted, hogy jegyet is váltson és helyet foglaltasson, mert irtóztál a gondolattól is, hogy a cégnél bárki megtudja: ismét Rómába utazol.

Amikor este bejelentetted Henriette-nek, hogy pénteken reggel egészen váratlanul el kell utaznod, ezen a péntek reggelen, amely már el is múltott, őt nem maga az utazás ténye nyugtalanította, mivel többször is előfordult, hogy valami sürgős ügy arra kényszerített, hogy két rendes havi hivatalos út között is elugorj a cég központjába, de idegesítette indulásodnak ez a szokatlan és feltűnően kényelmetlen időpontja, amelyet azért választottál, hogy az egész hétvéget Cécile-lel tölthessed, hogy holnap, szombaton, vele ebédelhess, és be kell vallanod, azért is, mert ezen a vonaton van harmadik osztály, s te kiszámítottad, hogy ez a kiruccanás, bár minden bizonnyal igen fontos az eljövendő életed alakulására nézve, de költségeit természetesen nem térítik meg, éppen elég sokba fog kerülni. Henriette kérdéseket kezdett feltenni, érdekelte az indulás időpontja, meg az, hogy melyik vonattal utazol, s neked különböző hazugságokat kellett kitalálnod, mégpedig, valljuk be, igen ügyetlenül, oly ügyetlenül, hogy mindegyiket könnyen megcáfolhatta, s te erre semmit se tudtál válaszolni, ő meg csak csodálkozott rajta, miért makacsoltad meg magad ilyen lehetetlen módon.

Aztán jött a vacsora, amely oly kínos volt mindannyiutoknak, s amely alatt a gyerekek szüntelenül belevihogtak a tányérjukba, s te egy szót sem szóltál mindaddig, amíg Jacqueline-t el nem küldted mosakodni, mert látod, hogy a keze csupa tinta, s miután a kislány vállát vonogatva kiment, dühösen kifakadtál ellene, az anyja pedig, természetesen, jónak látta, hogy nyíltan védelmébe vegye, mégpedig oly tapintatlanul, hogy a kislány, amikor visszajött, egy szót sem szalasztva el a lármás vitából a fürdőszobában, büszkén ült vissza a helyére abban a meggyőződésében, hogy nincs igazad (ő, a legkisebb, akit legjobban szeretsz, mert a többiekkel nem vagy bizalmas viszonyban, sose tudod, mit gondolnak, nem érted meg azokat a dolgokat, amelyeket szeretnek, mindhárman valamiféle szövetségbe tömörülnek ellened, kivéve, ha a fiúk éppen verekszenek), ez a jelenet, ha volt is még benned egy kevés ingadozás, azt végleg eltűntette.

Lenyelted az utolsó falatot, magadra rántottad a kabátot, lementél az utcára, a Rue de l'Estrapade-i garázsba, kirobogtál Párizsból, majd száz kilométert tettél meg az esős éjszakában, s éjfél után, amikor visszatértél, s a Panthéon tér járdája mellett hagytad a kocsit, Henriette-et már az ágyban találtad, de nem aludt, nem szolt egy szót sem, csak mereven nézett rád, kissé gúnyosan és megvetően.

Szerencsére másnap, csütörtökön, tegnap, elült a vihar, és az étkezések csendben folytak, kétségbeejtően hideg volt, és még el is romlott az idő, az egész nap sietségben és idegességben telt el, mert el kellett intézned, a rövid vakáció miatt, amit bátorkodtál magadnak ajándékozni keddig, a Scabelli cég mindig bonyolult ügyeit, este meg úgy tetszett, mintha a Théâtre-Français téren a torlódás tovább tartott volna, mint rendesen, a garázsban

meg, ahol valakit meg szerettél volna bízni, hogy távolléted alatt alaposan rendbehozza a kocsidat, mert ezen a héten nagyon csikorgott, várnod kellett, s végül, elveszítve türelmedet, kiabálni kezdtél, míg egy alkalmazott kegyeskedett meghallgatni, aztán a Panthéon tér tizenöt alatt a lift éppen elromlott, s gyalog kellett megmásznod a négy emeletet, és bár késtél, még mindig nem volt megerítve, s Henri és Thomas ordítózását hallottad szobájukból, Henriette hiábavaló és tehetetlen kiabálását a konyhából, s mikor kijött a folyosóra, hogy Madeleine-t hívja, megpillantottad komor, fáradt tekintetét, egy halott tekintetét, amelyben, amint meglátott, fellángolt a gyanú, a harag, a megvetés, amellyel mindjárt el is árasztott, mintha te volnál felelős azért, hogy élete idáig süllyedt, s úgy bezárult körülöttetek ez a félélet, mint valami fogó, mint valami fojtogató kéz, az az élet, amely olyan, mint a lárváké, mint az éji lepkéké, s amelytől te végre megszabadulsz.

Mert már ott volt a táskádban a kékfedelű menetrend, amelyet most kezvedben tartasz és nézel, de nem látsz belőle semmit, s amelyet, mielőtt lefeküdtél volna a széles ágyba Henriette nélkül, aki csak akkor jött be, amikor elaludtál, betettél a bőröndbe a kevés tiszta fehérnemű fölé, amit magaddal hoztál.

Ez a menetrend valóságos talizmánja, kulcsa, záloga volt a ragyogó Rómába való megérkezésednek, a fiatalító kúrának, amelynek titkossága csak kihangsúlyozta ennek az útnak bűvös jellegét, s amely egy asszony holttesténél kezdődik, aki látszólag továbbra is hasznos munkát végez, annál a kinzó holttestnél, amelyet azért haboztál oly sokáig otthagyni, mert vele vannak a gyerekeid, akikről naponta egyre inkább eltávolodsz, annyira, hogy már őket is csak viaszfiguráknak látod, akik mind jobban elrejtik életüket, amelyet te mind kevésbé kívánsz megismerni és megosztani velük, Henriette-nél kezdődik az út, akitől lehetetlen elválnod, mert erre sosem fogja elszánni magát, már csak azért is, mert állásod miatt kerülnöd kell minden botrányt (a Scabelli cég olasz, klerikális beállítottságú, képmutató, s ezért rossznéven venné a dolgot), s a vasgolyónál kezdődik, amelyhez hozzá vagy láncolva, s lehúzna az unalom, a lemondás, az elkoptatott és unalmas megszokás, az öntudatlanság óceánjának fullasztó mélyére, ha nem volna Cécile, a szabadulásod, ha nem volna ez a szippantásnyi levegő, ez a segítő kéz, amely mint egy boldog és napfényes táj hírnöke nyúl feléd; az út annál a súlyos akadályt jelentő árnyéknál kezdődik, amelytől végre csakugyan elválhatsz, és a varázslónőig visz, aki egyetlen pillantásával megszabadít az életnek eme rettenetes torzképétől, jótékony feledésbe ringat, amelyben eltűnnek azok a bútorok, azok az étkezések, az a korán elhervadt test, az az egész fárasztó család,

s a végleg elhatározott szakítás záloga volt ez az út, annak záloga, hogy megszabadulsz a hiábavaló aggályok páncéljától, az egész bénító gyávaságtól, annak záloga, hogy gyerekeidet is erre a szabadságra taníthatod, erre a bátorságra, s ez az elhatározás beragyogott a visszfényével, átsegített minden akadályon, nem engedte, hogy elbukj, hogy lemondj mindenről, hogy örökre elveszél, átsegített ezen a számokkal, szabályzatokkal, aláírássokkal, esővel, kiabálásokkal és félreértésekkel zsúfolt héten,

az Henriette elől eltitkolt utazás záloga volt ez, mert bár megmondtad, hogy Rómába mégy, nem vallottad be utazásod igazi okát, ez titok marad Henriette előtt, aki mégiscsak nagyon jól tudja, hogy utazásod megváltozott időpontja mögött valami titok lapul, a te titkod, s azt is jól tudta, hogy Cécile a neve, úgyszólván még azt se lehet mondani, hogy ezzel becsaptad, s hazugságaid vele szembe nem is igazi hazugságok, nem lehetnek igazi hazugságok, mivel azok mindennek ellenére (jogod van hozzá, hogy ebből

a szemszögből nézzed a dolgot) csak egy szükségszerű állomást jelentenek a vele való viszonyod tisztázása felé, az őszinteség felé, amely köztetek pillanatnyilag mélységesen zavarossá vált, az ő megszabadulása felé, amit a tőled való különválással érhet el, s bizonyos szabadság felé,

titok volt ez, mert az Avenue de l'Opéran senki se tudta utad célját, és semmiféle posta nem érhet utol, nem úgy, mint rendszeren, amikor a Hotel Quirinalba való megérkezésedkor már levelek és sürgönyök vártak rád, s most végre, annyi év után, ez a párnapos szabadság igazi megenyhülés lesz, mint valamikor régen, amikor még nem terhelt ekkora felelősség, s mikor még nem voltál beérkezett ember,

titok volt az Cécile előtt is pillanatnyilag, mivel nem értesítetted érkezésedről, mert élvezni szeretted volna meglepetését.

De Cécile teljességgel megosztja veled ezt a titkot, s ez a találkozás, amelyre nincs elkészülve, ez lesz az a bizonyos kard, amely elvágja a mindkettőtököt megbénító összes kötelékeket, amelyek oly fájdalmasan tartanak távol egymástól benneteket.

Éjjel a Panthéon téren csikorgó fékek ébresztettek fel, s miután jobb oldaladon meggyújtottad az empire gyertyatartóra szerelt lámpát, figyelmesen szemügyre vetted a szerencsétlen Henriette-et, aki az ágy másik szélén aludt, szürkülő haja szétszóródott a párnán, szája kissé kinyílt, s a lenvászonnak valóságos folyama választotta el tőled.

Az ablakon túl, a fiatalasszony és a pap között, magasfeszültségű vezeték oszlopai sorakoznak az út mellett, ahol egy hatalmas pótkocsis tartályautó halad a vasútvonalhoz közeledve, amely fönt a mezőn hirtelen elkanyarodik egy híd felé, s aztán lefut alája. Az ember, aki szemben ül veled, talán továbbra is látja a teherautót a fülke folyosójának túlsó oldalán, de te már csak a magasfeszültségű vezeték oszlopait látod a mind hullámosabbá váló tájon.

A Termini állomás üvegteteje olyan lesz az éjszakában, mint valami át nem látszó tükör, amikor kezdedben a bőrönddel a peronon ballagsz a karcsú betonívek alatt, a négyszögletes, csiszolt, fekete márványoszlopok között, a még álmos és rendetlen összevisszaságban a kijárat felé tolongó tömegben, az olasz vasúti alkalmazottnak odaadod a lyoni pályaudvaron reggel váltott jegyed egyik felét, amely jelenleg kettéhajtva a tárcádban lapul, személyazonossági igazolványod, a sokgyermekes családapaságot bizonyító igazolványod és más papírok között, kabátod belső zsebében: és a nagy pályaudvari csarnokban, ahol még zárva lesznek a könyvkereskedések és a többi üzlet, a hatalmas üvegfalon túl megpillantod majd a másik árnyékcarnokot, amelyben nem Diocletianus sötét thermái tükröződnek a tér túlsó oldaláról, hanem az utcai lámpák fénye, a villamosok kékes szikrái s néhány gépkocsireflector, amely az utat pásztázza.

Miután megittad feketédet egy bárban, amely ha még nincs nyitva, akkor hamarosan kinyit, lemegy az Albergo Diurno-ba, az alagsorba, ahol megfürdesz, megborotválkozol, fehérneműt váltasz, majd ismét fölmegy, és a ruhatárban hagyod a poggyászatot, s csak akkor kezd majd bátortalanul jelentkezni, pirkadni a hajnal, de már fél hét lesz, vagy talán hét óra is, mire a nap is felkel, és megjelennek szürke és okkersárga világításban a

tér körüli épületek homlokzatai és a romok, te meg a tejeskávédát iszod lassan, üres kézzel és felszabadult lélekkel, a habos caffè-latte-t, kényelmesen elhelyezkedve, s az előtted feltáruló látványt nézve, a napilapokat olvasva, amelyeket abban a pillanatban vettél meg, amikor meghozta őket a kerékpáros kifutó, miközben mindjobban kivilágosodik, gazdagodik a fény, lassanként fel is melegszik, hogy aztán határozottan és nyugodtan elindulj az új napba, s amikor ebben a hajnali világításban elhagyod a pályaudvart, az egész város mély, vörös fényben ég, minden téglá vért izzad, megfesti vele a port, az ég derült és szép lesz, ebben biztos vagy, de mivel még két órát csavaroghatsz addig, amíg el nem érkezik a megfelelő idő, hogy lent, a háza előtt meglepd a mit sem sejtő Cécile-t, aki mint minden reggel, most is sietni fog a követségre; élvezettel merülsz bele ebbe a csodálatos római reggelbe, amely olyan a párizsi ős után, mint az újra megtalált tavasz, gyalog vágsz neki a városnak, és semmi se fog visszatartani, semmi se fog megakadályozni, hogy átkutasd, megvizsgáld a legtitkosabb, legkanyarogósabb, leghosszabb, legkülönösebb utcákat, amelyek úgy elbűvölnek.

De az útvonal, mint rendszeren, először a Piazza Esedra felé visz, kíváncsi vagy, működik-e a szökökút ilyenkor, nedvesek-e még, vagy már megszáradtak azok a buja, kissé komikus, de mégis pompás bronzhölgyek, — azzal a különbséggel, hogy most mint gyalogos áthaladhatsz az árkádok alatt, majd a Via Nazionalen, ahol már nyitni kezdenek az áruházak, és a motorkerékpárok is megindulnak már gyűlöletes féktelenségükkel; de a helyett, hogy holnap itt megállnál, bemennél, megszállnál, otthagynád a pogygyászodat, te csak gyorsan elhaladsz az alvó Hotel Quirinale előtt, a túlsó oldalon, ha csak kicsinyes és kissé nevetséges óvatosságból nem még végig valamelyik párhuzamos utcán, a portás elől bujkálva, ahelyett, hogy túlzott udvariassággal fogadtasd vele magad, majd folytatod utadat a Victor Emanuele emlékmű felé, üdvözlöd az aluljárót, magad mögött hagyod a már zsúfolt Corsot, elhaladsz a Palazzo Venezia mellett, elhagyod az Il Gesù-t, folytatod utadat Sant Andrea della Valle-ig; de talán nem is, mert még korán lesz, kanyarulataid, kitérőid és megállásaid ellenére, amelyekkel utadat tarkítottad, díszítetted, kísérted, s amelynek szakaszai oly hosszantartóknak és egyhangúaknak tetszetek, amikor taxival tetted meg az utat, vagy visszafelé, amikor gyalog jöttél Cécile-től a szállodáig, holnap túlságosan rövid lesz, minden lassúságod, vonatban töltött éjszakád ellenére; nem, még ennél is többet kell sétálnod, jobban ki kell használnod ezt a megvilágítást, ennek a három napnak az előjátékát, amely a jövő előhírnöke, nem így kell folytatnod az utat, nem kell mindjárt az Il Gesùig menned, ellenkezőleg, meg kellene kerülnöd a Capitoliumot például, vagy inkább fel kellene kapaszkodnod a Piazza de Campidoglioig, és leereszkedni a Tiberisig, majd felkeresni a Largo Argentinát középkori tornyaival, közepén a hatalmas gödörrel, amelyet éhező macskák népesítenek be, négy köztársaságkorabeli templomával, amelyig egy főútvonal vezet (de a nevét már elfelejtetted) és a Garibaldi hídra torkollik, s amelyet akkor szoktál igénybe venni, amikor a Trastevere valamelyik kiskocsmájába, pizzeriájába még vacsorázni, vagy inkább...

Cécile nem jön le kilenc előtt, de te jóval előbb ott állsz majd a Via Monte della Farina és a Via dei Barbieri sarkán, pontosan szemben azzal a magas házzal, ahol lakik, s amelyet páduai szent Antal megfeketedett képe díszít a kapu felett, és két biztosítási társaság rozsdás bádogtáblája; ott fogod lesni a negyedik emeleti zsugáterek nyílását, cigarettázva, s ezért nem szabad elfelejtened cigarettát venni, ha majd legközelebb az étkezőkocsiba még.

A folyosó túlsó oldalán egy hombár és egy pocsolyát körülálló fák mögül egy motorkerékpáros bukkan elő, jobbra kanyarodik, majd hirtelen eltakarja egy nagy kék autóbusz, amelynek teteje tele van poggyással, balra fordul a pályáór háza felé, amely előtt elrobog a vonat, majd az autóbusz is, a messzeségben feltűnik templomtornyával és a víztoronnyal egy falu. A fiatal házaspár kinéz az ablakon, összedugják fejüket, s egyútt rázkódnak tovább. Áthaladunk Joignyn, az egész városkát visszatükrözi a Yonne vize.

Visszatérsz menetrendedhez, becsukod, világoskék fedőlapján vizsgálgod az ország délkeleti részének vázlatos térképét, amelyen csak a földközi-tengeri part és az országhatárok vannak vékony vonallal megjelölve, hogy megközelítő pontossággal meghatározhasd a városokat, melyeket vékonyabb vagy vastagabb egyenes fekete vonalak kötnek össze, mint a repedések hálózata, vagy valami ismeretlen témájú díszablak ólomszerkezete, a szemben ülő ember feláll, esőkabátja még mindig állig van begombolva, öve szorosan meghúzva, nem mintha a következő állomáson, Laroche-Migennesnél, amely kötelező megálló minden fontosabb vonat számára, le kellene szállnia, mert esernyőjét és kalapját a polcon hagyja, kék-zöld kockás huzatú bőröndjét pedig a hálóban, hanem csak egyszerűen azért, mert a folyosó végére akar menni, nem tudva, hogy nemsokára a vonat befut az állomásra, és hogy amíg a vonat áll, annak a helyiségnek a használata tilos, igaz, hogy a tilalom ezen a kocsin csak franciául és olaszul van feltüntetve, s ezért a két nyelvet valószínűleg csak igen gyengén beszéli, s azzal a bizonyos megvetéssel, amelyet ő és honfitársai a kontinens népével szemben éreznek, úgyhogy a nyelvismeret hiánya nem is zavarja.

De bizonyára hazájában, Angliában is, ugyanilyen előírások érvényesek, s különben is honnan veszed, hogy sem franciául, sem olaszul nem tud, s hogy nem ugyanolyan ismerős ezen a vonalon, mint te, sőt még talán otthonosabb nálad itt a vonaton, s honnan tudod, hogy angol, hisz legfeljebb csak azt állíthatod, hogy megjelenése, arcszíne, ruhája és poggyásza olyan, mint egy angolé, de mindeddig egy szót sem szolt, s most hiába erőlködik, nem tudja maga mögött becsukni az ajtót.

A vonat megáll, és mindenki egyszerre emeli fel tekintetét és olvassa a feliratot a hirtelen támadt mozdulatlanságban és csendben.

A folyosón annak az embernek a hátát látod, aki az előbb ment ki, éppen lehúzza az ablakot, kidugja fejét, hogy jobban lásson, mintha itt valami látnivaló is volna a fehér zománcablán kívül, melyet rozsdafoltok tarkítanak a póznához erősítő csavarok körül, s piros betűkkel áll rajta az állomás, Laroche-Migennes neve, s aztán csak a sötét égbolt, a fekete talpfák, a fekete talaj, a fénylő sínek, vagonok és régi kis házak, más semmi.

Egy fuvallatnyi friss levegő tör be a fülkébe, és behallatszik a hangszóró rekedt hangja, amint érthetetlen szótagokat ejt ki, de a szavak végét megnyújtja, úgyhogy valami efféle lehet kivenni belőle: „megállás nélkül Dijonig”.

A bal oldalon ülő pap körmével a breviárium bőrfödélén kopog; az pedig, akit professzornak neveztlél el, leveszi szemüvegét, és a kerek üveget egy darabka szarvasbőrrel kezdi dörzsölni; az meg, akit kereskedelmi utazónak nézel, visszatér keresztretjvényéhez, míg a folyosón az angolnak hitt útitárs előhúzza esőkabátja zsebéből egy csomag Churchman'st, kiveszi belőle az utolsó cigarettát, az üres dobozt kidobja a sínek közé, lassan felhúzza az ablakot, gyufát gyújt, szívni kezdi a cigarettát, kockás kabátja zsebéből előveszi a Manchester Guardiant, olvasni kezdi, összehajtja, elindul és eltűnik.

Kedved támad követni példáját; felállsz, nyitott bőröndöd födele alá dugod a menetrendet, kabátod zsebében, a sál alatt, kotorászol, kihúzd az indulás előtt, a lyoni pályaudvaron vásárolt regényt, leteszed a helyedre, előveszed az érintetlen cigarettacsomagodat, s leszakítod egyik csücskét.

Az ajtó két oldalán ülő két ember kinyújtotta lábát, elzárják a kijáratot, bocsánatot kérsz a zavarásért és kimész.

Sésics Vera fordítása

